

گزارش تحلیلی تردهای مسافری در مرزهای مشترک ایران و ترکیه

در سالهای ۲۰۲۳ و ۲۰۲۴

خلاصه مدیریتی:

- مجموع تردد مسافران از مرزهای مشترک ایران و ترکیه (بازرگان، رازی و سرو) در سال ۲۰۲۴ به ۴,۶۰۸,۷۴۶ نفر رسید که نسبت به ۳,۳۸۶,۵۵۷ نفر در سال ۲۰۲۳، رشدی ۳۶ درصدی را نشان می‌دهد. این افزایش کلی حاکی از پویایی رو به رشد در روابط مرزی دو کشور است که می‌تواند به عوامل اقتصادی، گردشگری یا زیرساختی مرتبط باشد.
- گذرگاه سرو با افزایش ۱۱۲ درصدی (از ۶۱۷,۱۵۶ به ۱,۳۰۷,۰۹۹ نفر) برجسته‌ترین رشد را در میان سه مرز داشته است. یکی از دلایل مهم این افزایش می‌تواند ناشی از لغو پروازها و افزایش ۱۸ درصدی سفرهای زمینی به ویژه از طریق مرزهای مشترک با ترکیه، متعاقب تعلیق پروازهای شرکت‌های هوایمایی به علت افزایش تنش‌های نظامی میان ایران و اسرائیل، باشد.
- رازی با ۱,۹۸۸,۵۳۵ مسافر (رشد ۱۸٪) و بازرگان با ۱,۳۱۳,۱۱۲ مسافر (رشد ۲۱٪) همچنان پرترددترین گذرگاه‌های مرزی با ایران هستند. این دو مرز به دلیل موقعیت جغرافیایی مناسب و دسترسی آسان، مسیرهای اصلی برای تجارت و گردشگری باقی مانده‌اند.
- در سال ۲۰۲۴، رازی، بازرگان و سرو به ترتیب رتبه‌های ۶، ۸ و ۹ را در میان پرترددترین مرزهای ترکیه کسب کردند، در حالی که مرزهای بلغارستان (کاپیکوله) و گرجستان (سارپ) در صدر قرار دارند. این جایگاه نشان‌دهنده اهمیت فزاینده مرزهای ایران در شبکه مرزی ترکیه است.
- برای بهره‌برداری از این روند مثبت، پیشنهاد می‌شود تحقیقات میدانی در سرو انجام شود، سیاست‌های تجاری و گردشگری مورد بازنگری قرار گیرد و زیرساخت‌های هر سه گذرگاه تقویت شود. تحلیل فصلی داده‌ها نیز می‌تواند به درک بهتر الگوها و برنامه‌ریزی مؤثرتر کمک کند.

مقدمه:

گزارش حاضر به بررسی تحلیلی داده های مربوط به تردد مسافران از مرزهای مشترک ایران و ترکیه در سال های ۲۰۲۳ و ۲۰۲۴ (استخراج شده از تارنمای وزارت تجارت ترکیه) می پردازد. هدف اصلی، فراتر رفتن از ارائه آمار صرف و تحلیل روندها، شناسایی الگوهای کلیدی، و ارائه فرضیات احتمالی در مورد عوامل موثر بر این تردها می باشد. تمرکز ویژه ای بر سه گذرگاه مرزی بازرگان، رازی و سرو که در متن اصلی ذکر شده اند، خواهیم داشت.

روند کلی تردد مسافران و تغییرات در گذرگاه های مرزی:

بر اساس آمار وزارت تجارت ترکیه، مجموع تردد مسافران از مرزهای ترکیه - ایران در سال ۲۰۲۴ نسبت به ۲۰۲۳ افزایش یافته است. با این حال، برای درک بهتر پویایی های این افزایش، لازم است به تفکیک گذرگاه های مرزی و میزان تغییرات در هر یک نگاهی دقیق تر داشته باشیم:

جدول ۱: مقایسه تردد مسافران در گذرگاه های مرزی ایران و ترکیه (۲۰۲۳-۲۰۲۴)

گذرگاه مرزی	تردد ۲۰۲۳	تردد ۲۰۲۴	تغییرات	درصد تغییر
بازرگان	۱,۰۸۵,۷۵۸	۱,۳۱۳,۱۱۲	۲۲۷,۳۵۴	+۲۱٪
رازی	۱,۶۸۳,۶۴۳	۱,۹۸۸,۵۳۵	۳۰۴,۸۹۲	+۱۸٪
سرو	۶۱۷,۱۵۶	۱,۳۰۷,۰۹۹	۶۸۹,۹۴۳	+۱۱۲٪
مجموع سه مرز	۳,۳۸۶,۵۵۷	۴,۶۰۸,۷۴۶	۱,۲۲۲,۱۸۹	+۳۶٪

تحلیل تفصیلی گذرگاه های مرزی ایران و ترکیه:

- **رشد قابل توجه در هر سه مرز:** همانطور که جدول ۱ نشان می دهد، هر سه گذرگاه مرزی بازرگان، رازی و سرو شاهد افزایش قابل توجهی در تردد مسافران در سال ۲۰۲۴ نسبت به ۲۰۲۳ بوده اند. نکته قابل توجه، درصد رشد بسیار بالای گذرگاه سرو (+۱۱۲٪) است که از رشد گذرگاه های بازرگان (+۲۱٪) و رازی (+۱۸٪) به مراتب بیشتر است.

گذرگاه سرو: رشد ۱۱۲ درصدی در گذرگاه سرو بسیار چشمگیر است. یکی از دلایل مهم این افزایش می تواند ناشی از لغو پروازها و افزایش ۱۸ درصدی سفرهای زمینی به صورت کلی، به ویژه در مرزهای مشترک با ترکیه، متعاقب تعلیق پروازهای شرکت های هواپیمایی به علت افزایش تنش های نظامی میان ایران و اسرائیل، باشد.

گذرگاه های بازرگان و رازی: همچنان پر تردد و مهم: گذرگاه های بازرگان و رازی همچنان به عنوان پرترددترین مرزهای زمینی بین ایران و ترکیه باقی مانده اند. رشد ۱۸٪ و ۲۱٪ در این گذرگاه ها نیز نشان دهنده افزایش مستمر تقاضا برای تردد از این مسیرهاست. این رشد می تواند ناشی از لغو پروازها توسط شرکت های هواپیمایی و عبور مسافری از مرزهای زمینی برای استفاده از خطوط هواپیمایی ترکیه باشد. سایر عوامل به شرح زیر قابل بررسی می باشد:

✓ **افزایش تجارت مرزی بین ایران و ترکیه:** رشد اقتصادی و افزایش مبادلات تجاری بین دو

کشور می تواند منجر به افزایش تردد تجار و مسافران مرتبط با تجارت شود. (برقراری مجدد امکان تجارت مرزی توسط مرزنشینان)

✓ **رشد گردشگری بین دو کشور:** گردشگری بین ایران و ترکیه همواره جریان داشته و افزایش آن می تواند یکی از عوامل اصلی افزایش تردد مسافران باشد.

✓ **سهولت دسترسی و موقعیت جغرافیایی:** گذرگاه های بازرگان و رازی به دلیل موقعیت جغرافیایی مناسب و دسترسی آسان، همچنان مسیرهای ترجیحی بسیاری از مسافران هستند.

مقایسه با سایر گذرگاه های مرزی ترکیه:

در سال ۲۰۲۳، ۳۲۴۰۰۵۶۷ مسافر و در سال ۲۰۲۴، ۳۳۴۰۱۳۵۶ مسافر از مرزهای ترکیه تردد نموده

اند. از سه مرز گوربولاق، اسن دره و کاپی کوی در سال ۲۰۲۳، ۳۳۸۶۵۵۷ و در سال ۲۰۲۴، ۴۶۰۸۷۴۶ تردد صورت گرفته است برای درک بهتر جایگاه گذرگاه های مرزی ایران در میان سایر مرزهای ترکیه، می توان به رتبه بندی پرترددترین مرزهای ترکیه در سال ۲۰۲۴ بر اساس اطلاعات ارائه شده در بخش دوم گزارش نگاهی انداخت:

جدول تردهای مسافری در مرزهای ترکیه - ۲۰۲۴

رتبه	گذرگاه مرزی	نام کشور	تعداد مسافر	سهم از کل تردد
۱	کاپیکوله	بلغارستان	۸,۳۰۹,۵۱۱	۲۴,۹٪
۲	سارپ	گرجستان	۵,۵۱۹,۰۱۱	۱۶,۵٪
۳	هابور	عراق	۳,۴۰۴,۳۹۱	۱۰,۲٪
۴	ایپسالا	یونان	۲,۹۹۲,۰۱۹	۹,۰٪
۵	حمزه بیلی	بلغارستان	۲,۲۹۶,۷۶۲	۶,۹٪
۶	کاپیکوی/رازی	ایران	۱,۹۸۸,۵۳۵	۵,۹٪
۷	دره کوی	بلغارستان	۱,۴۶۹,۶۴۰	۴,۴٪
۸	گوربولاق/بازرگان	ایران	۱,۳۱۳,۱۱۲	۳,۹٪
۹	اسنדרه/سرو	ایران	۱,۳۰۷,۰۹۹	۳,۹٪
۱۰	پازار کوله	یونان	۹۰۵,۳۳۱	۲,۷٪
۱۱	دیلوجو	نخجوان	۷۱۶,۵۶۵	۲,۱٪
۱۲	اونجوپینار	سوریه	۴۹۵,۵۵۸	۱,۵٪
۱۳	جیلان پینار	سوریه	۴۸۳,۸۶۸	۱,۵٪
۱۴	اوزوملو	گرجستان	۴۲۶,۰۵۱	۱,۳٪
۱۵	چوبان بی	سوریه	۲۸۲,۰۴۸	۰,۸٪
۱۶	آکتاس	گرجستان	۲۴۶,۲۵۸	۰,۷٪
۱۷	ترک گوزو	گرجستان	۲۱۰,۵۴۶	۰,۶٪
۱۸	کار کامیش	سوریه	۲۰۰,۶۹۱	۰,۶٪
۱۹	جیلوه گوزو	سوریه	۱۴۶,۲۱۳	۰,۴٪
۲۰	نصیین	سوریه	۱۱۱,۸۶۹	۰,۳٪
۲۱	زیتین دالی	سوریه	۸۲,۶۲۹	۰,۲٪
۲۲	آکچاکاله	سوریه	۵۵,۴۵۸	۰,۲٪
۲۳	یایلداغی	سوریه	۲۰,۳۰۰	۰,۱٪

نکات:

- درصدها به صورت تقریبی و با یک رقم اعشار گرد شده اند.
- مجموع سهم درصدها به دلیل گرد کردن دقیقاً به ۱۰۰٪ نخواهد رسید، اما بسیار نزدیک خواهد بود.
- این لیست نشان می‌دهد که مرز کاپیکوله به تنهایی حدود ۲۵٪ از کل تردد مرزی ترکیه را در سال ۲۰۲۴ به خود اختصاص داده است.

- مرزهای با کشورهای همسایه اروپایی (بلغارستان و یونان) و همچنین مرز با عراق در بین پرترددترین مرزها قرار دارند.
- مرزهای ایران (کاپیکوی، گوربولاق و اسن دره) نیز در رده های بالایی قرار گرفته و سهم قابل توجهی از تردد مرزی ترکیه را به خود اختصاص داده اند.

این رتبه بندی نشان می دهد که:

- **مرز رازی در میان ۶ مرز پر تردد ترکیه قرار دارد:** گذرگاه رازی با رتبه ۶، از نظر حجم تردد مسافران در جایگاه نسبتاً بالایی در میان مرزهای ترکیه قرار دارد.
- **گذرگاه های بازرگان و سرو نیز اهمیت دارند:** قرار گرفتن گذرگاه های بازرگان و سرو در بین ۹ مرز پر تردد ترکیه، نشان دهنده اهمیت این گذرگاه ها در تسهیل تردد مسافران به ترکیه است.
- **مرزهای اروپایی همچنان در صدر:** مرزهای ترکیه با کشورهای اروپایی (بلغارستان و یونان) همچنان پرترددترین مرزها هستند که نشان دهنده حجم بالای تردد مسافران بین ترکیه و اروپا است.

نتیجه گیری:

تحلیل جزئی تر داده های تردد مرزی ایران و ترکیه در سال های ۲۰۲۳ و ۲۰۲۴ نشان می دهد که هر سه گذرگاه مرزی بازرگان، رازی و سرو شاهد رشد قابل توجهی بوده اند. رشد بسیار بالای گذرگاه سرو به ویژه قابل توجه است و نیاز به بررسی های بیشتر برای درک دلایل آن دارد. گذرگاه های بازرگان و رازی همچنان به عنوان مرزهای پر تردد و کلیدی بین دو کشور ایفای نقش می کنند. این افزایش تردد مسافران نشان دهنده پویایی روابط ایران و ترکیه در زمینه های تجاری و گردشگری است و نیازمند توجه و برنامه ریزی مناسب برای مدیریت و توسعه این روند مثبت می باشد.

جدول توددهای مرزی ترکیه ۲۰۲۳-۲۰۲۵

گذرگاه مرزی	نام کشور	تعداد مسافر ۲۰۲۳	تعداد مسافر ۲۰۲۴	تعداد مسافر ژانویه-فوریه ۲۰۲۵
کاپیکوله	بلغارستان	۸,۱۰۴,۴۰۸	۸,۳۰۹,۵۱۱	۸۹۲,۴۴۱
هابور	عراق	۳,۹۴۶,۱۰۸	۳,۴۰۴,۳۹۱	۵۴۷,۴۲۳
سارپ	گرجستان	۶,۳۳۲,۹۲۰	۵,۵۱۹,۰۱۱	۵۶۷,۴۳۳
حمزه بیلی	بلغارستان	۲,۳۲۸,۶۶۴	۲,۲۹۶,۷۶۲	۲۴۳,۴۰۹
دره کوی	بلغارستان	۱,۴۹۰,۵۴۳	۱,۴۶۹,۶۴۰	۱۳۴,۱۵۴
ایسالا	یونان	۲,۵۱۷,۴۵۵	۲,۹۹۲,۰۱۹	۳۴۱,۴۴۲
بازرگان	ایران	۱,۰۸۵,۲۵۸	۱,۳۱۳,۱۱۲	۲۰۶,۲۴۸
اونجوپینار	سوریه	۷۳۷,۸۱۶	۴۹۵,۵۵۸	۷۵,۳۴۰
دیلو جو	نخجوان	۶۷۸,۴۸۴	۷۱۶,۵۶۵	۸۱,۰۸۱
دازی	ایران	۱,۶۸۳,۶۴۳	۱,۹۸۸,۵۳۵	۲۵۲,۲۱۷
چیلوه گوزو	سوریه	۱۳۷,۷۳۴	۱۴۶,۲۱۳	۷۲,۵۶۱
سرو	ایران	۶۱۷,۱۵۶	۱,۳۰۷,۰۹۹	۲۶۶,۷۲۴
چوبان بی	سوریه	۳۱۷,۶۵۲	۲۸۲,۰۴۸	۴۴,۴۸۲
آکتاس	گرجستان	۳۰۳,۴۸۲	۲۴۶,۲۵۸	۲۶,۷۸۷
ترک گوزو	گرجستان	۱۹۲,۶۱۷	۲۱۰,۵۴۶	۱۴,۸۸۴
پازارکوله	یونان	۶۷۵,۳۹۳	۹۰۵,۳۳۱	۱۲۱,۶۵۰
کارکامیش	سوریه	۲۶۵,۸۹۲	۲۰۰,۶۹۱	۱۹,۲۲۶
اوزوملو	گرجستان	۴۳۹,۱۰۹	۴۲۶,۰۵۱	۴۶,۴۷۲
زیتین دالی	سوریه	۸۷,۲۶۷	۸۲,۶۲۹	۳۶,۷۶۰
بابلاداغی	سوریه	۱۰,۴۴۲	۲۰,۳۰۰	۷,۴۵۸
آکچاکاله	سوریه	۴۷۳,۳۴۷	۵۵,۴۵۸	
نصبین	سوریه	۱۰۶,۳۰۵	۱۱۱,۸۶۹	۱۸,۵۵۷
جیلان پینار	سوریه	-	۴۸۳,۸۶۸	۵۳,۷۲۷
جمع کل	۲۳ مرز مشترک	۳۲,۴۰۰,۵۶۷	۳۳,۴۰۱,۳۵۶	۴,۱۲۶,۳۳۴

تهیه کننده: رضائیان / اداره مدیریتانه